

Arthur Koestler
Sötétség délben

Regény

Az eredeti német kézirat alapján

Fordította
Mesés Péter

A fordítás
Arthur Koestler *Rubaschow. Roman*
című gépirat, valamint
az alábbi kiadás alapján készült:
Arthur Koestler *Sonnenfinsternis. Roman.*
Nach dem deutschen Originalmanuskript.
Coesfeld, Elsinor Verlag, 2018.

Utószó
Mesés Péter

A fordítást az eredetivel egybevetette,
és a 267. oldalon olvasható verset fordította
Szijj Ferenc

Copyright © Arthur Koestler 1940
Copyright © für die deutschsprachige Ausgabe:
Elsinor Verlag e. K., Coesfeld, 2017
Hungarian translation © Mesés Péter, 2019

Az udvart immár nappali fényben láthatta, szürke volt, egyfajta sárgás árnyalattal, de ennek ellenére nem tűnt bárátságosnak, az égbolt havazást ígért. Talán reggel nyolc lehetett, még csak három órája, hogy belépett a cellába. A falak, amelyek az udvart körbevették, mintha egy kaszárnya falai lettek volna; mindegyik ablakon vasrácsok, de mögöttük a zárkák túlságosan is sötétek voltak, belátni nem lehetett, még csak annyira sem, hogy megállapíthassa, valaki hozzá hasonlóan ott áll-e éppen az ablaknál a havat bámulva. Szép volt az udvaron a hó, enyhén megfagyott, nyilvánvalóan ropogna, ha valaki rálépne. Az ösvény két oldalán, amely a falaktól tízlépésnyi távolságra körbevezetett az udvaron, a havat kis kupacokba lapátolták. Szemben a mellvéden az őrföl-alá járkált. Egyszer, az egyik fordulónál nagy ívben kiköpött a hóra, majd a korláton áthajolva megnézte, hová hullik az estében megfagyó köpés.

A régi betegség, gondolta Rubasov. A forradalmároknak nem szabad más fejével gondolkodniuk.

Vagy mégis? Esetleg éppenséggel nekik egyenesen kötelességük?

Hogyan változtathatja meg az ember a világot, ha mindenki gondolataiba beleéli magát?

Hogyan lehetne másképp megváltoztatni?

Aki mindent megért és megbocsát, honnan meríti az indítékait a cselekvéshez?

Honnan nem meríti?

Agyon fognak löni, gondolta Rubasov. Az indítékaim nem érdekelnek majd senkit. Homlokát az ablaküveghez szorította. Az udvar fehér volt és nyugodt.

Így álldogált egy darabig, élvezte az ablak hidegét a homlokán, és nem gondolt közben semmire. Csak lassacskán tudatosult benne, hogy már jó ideje valami halk, de határozott kopogó hangot hall a zárkában.

Megfordult, hallgatózott. A kopogás olyan halk volt, hogy eleinte azt sem tudta megállapítani, melyik fal felől jön. Miközben fülelt, abba is maradt. Ekkor ő maga kezdett kopogtatni, először a kübli felőli falon, a 406-os cella felé, de nem kapott választ. Ezután a másik falnál próbálkozott, a priccs fölött, amely mögött a 402-es rejlett. Innen már érkezett válasz. Rubasov kényelembe helyezkedett a priccsen, de úgy, hogy szemmel tarthassa a kémlelőnyílást, a szíve hevesen vert, ő maga mosolygott; az első kapcsolat mindig nagyon izgalmas.

A 402-es most valamilyen rendszer szerint kopogott: háromszor rövid időközökkel, aztán szünet, majd megint háromszor, megint szünet, és ismét háromszor. Rubasov megismételte ugyanezt a jelsorozatot, jelezve, hogy hallotta. Izgult, vajon a másik ismeri-e a négyzetrácsos kopogatóábécét, mert egyébként sok fáradságba fog kerülni, amíg megtanítja neki. A fal vastag volt, alig vezette a hangot, a fülét oda kellett tapasztania, hogy tisztán hallja, és közben a kémlelőt is állandóan figyelnie kellett. A 402-es nyilván tapasztalt volt, tisztán, kapkodás nélkül kopogott, valószínűleg valami kemény tárggyal, egy ceruzával vagy valami ilyesmivel. Miközben Rubasov igyekezett megjegyezni a számokat, megpróbálta vizuálisan maga elé képzelni a huzsonöt betűből álló négyzetet, hiszen már kijött a gyakor-

latból – öt vízszintes sor, mindegyikben öt betű. A 402-es először hármat kopogott, tehát a harmadik sor, K-tól O-ig, majd egyet, vagyis a harmadik sor első betűje, tehát K. Ezután szünet, majd két koppantás: második sor, F-től J-ig; majd újabb négy kopogtatás. Tehát a második sor negyedik betűje, azaz I. Vége.

KI?

Gyakorlatias egy ember, gondolta Rubasov, azonnal tudni akarja, kivel van dolga. A forradalmi kopogtatási etikett tulajdonképpen azt követelte meg, hogy az ember egy politikai jelszóval kezdje, ezután a hírek következnek, megbeszéljük az élelmiszer- és dohányhelyzetet; és ha egyáltalán, akkor is csak sokkal később, akár napok elteltével mutatkoznak be. Mindazonáltal Rubasov eddigi tapasztalata olyan országokra korlátozódott, amelyekben a forradalmi pártot üldözték, nem pedig ő maga volt az üldözött, a párttagok éppen ezért konspirációs okokból csak keresztneveken ismerték egymást – de ezt is oly gyakran váltogatták, hogy a névnek tulajdonképpen nem volt semmi jelentősége. Itt nyilván más a helyzet. Rubasov egy ideig habozott, hogy elárulja-e a nevét. A 402-es türelmetlenné vált, még egyszer kikopogta:

KI?

Tulajdonképpen miért is ne? – gondolta Rubasov. Kikopogta a teljes nevét:

NYIKOLAJ SZALMANOVICS RUBASOV.

Várta a hatást.

Hosszú ideig nem történt semmi. Rubasov mosolygott, megértette, hogy a szomszédja sokkot kapott. Egy teljes percet várt, majd még egyet, végül vállat vont, és fölállt a priccsról. Folytatta sétáját a zárkában, de azért minden

fordulónál megállt, és a fal felé hallgatózott. Ám a fal néma maradt. Kabátujjában megtörölte a szemüvegét, majd lassú, fáradt léptekkel az ajtóhoz ment, és a kukucskalón át kikémlelt a folyosóra.

A folyosó üres volt, a villanylámpák vigasztalan, fakó fényt árasztottak, egy hang nem hallatszott. Vajon miért némult el a 402-es?

Alighanem félelemből. Nyilván attól fél, hogy Rubasov révén kompromittálódik. A 402-es vélhetően nem politikai, talán valami orvos vagy mérnök, aki most retteg, amiért ilyen veszedelmes szomszédot kapott. Biztos nem politikai, mert akkor nem kérdezte volna elsőre a nevét. Talán valami szabotázstörténetbe keveredett; már egy jó ideje ülhet, hiszen kopogtatási ismeretei tökéletesek, és nyilvánvalóan ég a vágytól, hogy bebizonyíthassa ártatlanságát. Vélhetően abban a naiv hitben ringatja magát, hogy személyes bűnössége vagy ártatlansága igenis lényeges, és fogalma sincs azokról a magasabb összefüggésekről, amelyek valójában számítanak. Most minden valószínűség szerint a priccsén ül, és a századik beadványát körmöli valamelyik hatóságnak, ahol persze el sem olvassák, esetleg a századik levelét írja a feleségének, aki természetesen soha nem kapja meg. Kétségbeesésében szakállt növesztett, fekete Puskin-szakállt, leszokott a mosakodásról, ellenben rászokott a körömrágásra és az egyszemélyes szexuális praktikákra. A börtönben az a legrosszabb, amikor valaki meg van győződve saját ártatlanságáról; ez gátolja az akklimatizálódást és aláássa a morált... Hirtelen ismét felhangzott a kopogtatás.

Rubasov gyorsan leült a priccsre, de az első két betűt így is elszalasztotta. A 402-es most gyorsan és kevésbé tisztán kopogtatott, nyilvánvalóan nagyon izgatott volt:

...GERDEMLI.

Megérdemli...

Rubasov meglepődött. A 402-es tehát konformista. Gyűlöli az ellenzéki eretnekeket, ahogy azt illik, azt hiszi, hogy a történelem síneken halad előre valami csalhatatlan menetrend szerint a maga csalhatatlan váltókezelőjével, Egyessel. Azt hiszi, hogy az ő saját letartóztatása merő félreértés, és az utóbbi évek kül- és belpolitikai katasztrófái, Kínától Spanyolországig, az éhségjárványtól a régi gárda kiirtásáig csupán apró kisiklások, vagy éppenséggel Rubasov és hasonszőrű ellenzéki barátai ördögi mesterkedésének a következményei. A 402-es Puskin-szakállal ellilant, az arca most simára borotvált lett, fanatikus, a cellája kínosan tiszta, előírászerűen rendben tartva, akár egy kaszárnya körlete. Semmi értelme vitába szállni vele, ez a fajta javíthatatlan. Ám annak még kevésbé volt értelme, hogy lemondjon az egyetlen, talán utolsó kapcsolatáról.

KI? – kopogtatta Rubasov nagyon lassan és élesen.

A válasz kelletlenül és zavarosan érkezett:

SEMMI KOEZE HOZZA.

MIATTAM,

kopogtatta vissza Rubasov elnyújtottan, és már fölemelkedett, hogy tovább járkáljon, mivel úgy vélte, a beszélgetés ezzel véget ért. De ekkor ismét kopogtatást hallott, ezúttal nagyon hangosan, tisztán és mintegy gunyorosan – a 402-es nyilván levette az egyik cipőjét, hogy a szavainak nagyobb nyomatékot adjon:

ELJEN OEFELSEGE AZ URALKODO!

Na, tessék, gondolta Rubasov. Tehát még mindig vannak igazi, valódi ellenforradalmárok – a mifélnk meg azt gondolja, hogy már csupán Egyes beszédeiben léteznek

a kudarcok bűnbakjaiként. Erre itt ül egy valódi ellenforradalmár, Egyes hús-vér alibije, és ahogyan csak kell, azt üvölti, hogy éljen az uralkodó.

AMEN,

kopogtatta vissza Rubasov vigyorogva. A válasz azonnal érkezett, ha lehetséges, még hangosabban:

DISZNO!

Rubasov jól szórakozott. Levette a cvikkerét, s hogy a hangnemen változtasson, a fémkerettel kopogtatott hal-
kan, előkelően:

NEM ERTEM.

Úgy tűnt, a 402-es őrjöngésbe kezdett. Valósággal dörömbölte a falon:

KUTY...

de az A már elmaradt. Úgy tűnik, hirtelen véget ért a dührohama, és nyugodtabban kopogtatta:

MIERT CSUKTAK LE?

Ó, szent együgyűség... A 402-es arca újabb változáson ment át. Immár egy cári tiszt arcává vált, csinos lett, de buta. Talán monoklit is visel. Rubasov a cvikkerével kopogtatta:

POLITIKAI NEZETELTERESEK.

Rövid szünet. A 402-es nyilván valami gúnyos válaszon törte a fejét. Végre eszébe jutott, amit keresett:

BRAVO STOP A FARKASOK FELFALJAK EGY-
MAST!

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.

www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben,
a nyomda alapításának 137. esztendejében, 2019-ben
A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja
Felelős vezető Erdős Tamás vezérigazgató
Telefon: 66/887-400
<http://www.gyomaikner.hu>
E-mail: knernyomda@gyomaikner.hu

Felelős szerkesztő Dávid Anna
Korrektor Tomka Eszter
A borítót Horváth Tamás,
a kötetet Pintér József tervezte
Műszaki vezető Takács Klári
Kiadványszám 8882
Garamond betűtípusból szedve
ISBN 978 963 14 3828 4